

Міністерство освіти і науки України
Український католицький університет
Факультет суспільних наук

Кафедра соціології

Бакалаврська робота на тему:

**Самооцінка відчуття щастя і основні його складові у розумінні сучасної
молоді в Україні**

Виконала студентка 4 курсу
бакалаврату за спеціальністю
“Соціологія”, групи – ССО-19Б
Бенцак Галина Іванівна

Науковий керівник:
Доцент кафедри соціології,
кандидат соціологічних наук,
Кондратик Лідія

Львів 2023

Зміст

Вступ	3
Розділ I. Теоретичні та емпіричні аспекти дослідження щастя та його складових.	6
1.1. Теоретична інтерпретація змісту концепту щастя та його складових.....	6
1.2. Щастя як об'єкт емпіричних досліджень	13
1.3. Концептуалізація дослідження.....	21
Висновки з Розділу I.....	23
Розділ II. Методологія дослідження самооцінки відчуття щастя та сновних його складових у розумінні сучасної молоді в Україні.	25
2.1. Робочі гіпотези	25
2.2. Методи збору інформації.....	26
2.2. Методи аналізу інформації.	27
Висновки з Розділу II	28
Розділ III. Виміри складових та факторів щастя сучасної молоді України	29
2.1. Основні складові та фактори щастя.....	29
Висновки з Розділу III.	43
Висновки	44
Список джерел і наукової літератури	

Актуальність. Поняття щастя відіграє важливу роль у суспільному житті, охоплюючи різні аспекти соціальної реальності. В науці все частіше спостерігається збільшення соціологічних досліджень, які досліджують емоційний стан людей і те, як вони сприймають щастя як фундаментальну характеристику свого способу життя. Важливість цієї теми зумовлена як природним прагненням до щастя, так і необхідністю підвищення соціального добробуту та якості життя населення. Адже щастя є головною метою людей, що формує їхні життєві стратегії, плани та цінності. Тому розуміння ключових складових щастя молоді є вирішальним фактором розвитку будь-якого соціуму. Уявлення молоді про щастя відображає цінності, які мають найбільше значення, вказуючи на те, що для них є істотним, значущим і необхідним. Дослідження цього питання дає змогу зрозуміти як створити сприятливі умови для розвитку молоді, як формувати політики та програми, спрямовані на поліпшення їхнього життя, їхньої соціальної включеності, підвищуючи тим самим рівень якості життя населення загалом. Адже значна роль у трансформації суспільства залежить саме від молоді, яка є потенційними каталізаторами змін соціальних норм, принципів та цінностей. Щасливі молоді люди, як правило, більш задоволені своїм життям, відчують краще фізичне та психологічне благополуччя та плідніше реалізують свій потенціал. Крім того, вони є активними членами суспільства, які сприяють розвитку та стабільності громади.

Отже, *наукова проблема* полягає у недостатньому вивченні у соціологічній перспективі концепту щастя та його основних складових у розумінні українського суспільства та молоді зокрема.

Мета дослідження. Виходячи з актуальності проблеми метою дослідження є аналіз самооцінки відчуття щастя і встановлення основних його складових у розумінні сучасної молоді (на прикладі українського суспільства).

Завдання. Досягнення цієї мети передбачає вирішення низки завдань:

1. Виконати теоретичний аналіз змісту поняття щастя та його складових.

2. Проаналізувати емпіричні дослідження щастя.
3. За допомогою вторинного аналізу даних здійснити моделювання зв'язку різних характеристик якості життя з самооцінкою щастя.
4. Провести аналіз даних і виявити основні складові щастя молоді.

Об'єкт дослідження за критерієм загальної проблеми: уявлення про основні складові щастя.

Об'єкт дослідження за критерієм носія проблеми: молодь України.

Предмет дослідження: виміри основних складових щастя у розумінні сучасної молоді України.

Методи дослідження. Реалізація мети та завдань дослідження здійснювалася за допомогою таких методів: теоретичні – синтез, аналіз, узагальнення літератури з обраної проблеми; емпіричні – вторинний аналіз даних кількісних досліджень.

Емпіричну базу дослідження склали масиви даних порівняльних соціологічних проектів Світового дослідження цінностей – останній масив 7-ї хвилі дослідження (2017- 2020), а також лонгітюдний масив даних, який покриває всі хвилі та країни дослідження (World Values Survey, 2022) що знаходяться у вільному доступі.

Основні гіпотези дослідження. Виходячи з поставлених завдань, розглянутих теорій та власних спостережень було висунуто такі гіпотези для перевірки:

1. Рівень задоволеності життям і доходом та стан здоров'я впливають на рівень відчуття щастя.
2. Ступінь міжособистісної довіри та відчуття контролю над своїм життям не впливають на рівень відчуття щастя.
3. Соціально-демографічні характеристики є значним фактором впливу на рівень щастя.

4. Основні фактори, що впливають на рівень відчуття щастя змінюються з часом.
5. Серед основних факторів, що впливають на рівень відчуття щастя переважають секулярно-раціональні цінності та цінності самовираження.

Структура роботи. Дипломна роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, який налічує 52 позицій. Робота містить 14 таблиці та 2 рисунки. Основний текст — пронумеровані сторінки від вступу до висновків — складається з 42 сторінок.

Розділ 1. Теоретичні та емпіричні аспекти дослідження щастя та його складових

I.1. Теоретична інтерпретація змісту концепту щастя та його складових

Щастя, як предмет вивчення, є мультидисциплінарним. Щоб найкраще розкрити його концепт, визначити різноманіття поглядів представників різних наук на досліджувану проблему, потрібно провести комплексний детальний теоретичний аналіз. Через те, що щастя є виключно людським феноменом, його дослідження присутні в наукових дисциплінах, що розвиваються в рамках антропологічної парадигми: філософії, психології, соціології. Досліджуючи різні аспекти щастя за допомогою цих дисциплін, ми можемо розкрити визначальні риси цієї концепції та встановити основу для її подальшого вивчення.

Щастя – це одне з найбільш широких і розмитих понять, його ми часто розуміємо на інтуїтивному рівні. В академічному тлумачному «Словнику української мови» в 11 томах (1970–1980) можна знайти такі значення слова щастя, як: досягнення, успіх, удача або доля чи талан [5]. Філософський енциклопедичний словник тлумачить поняття "щастя" як “категорію моральної свідомості, що позначає стан повного і тривалого вдоволення від життя загалом”. [26, 728]

У філософії вивчення проблеми щастя почалось ще за часів Античності й Середньовіччя та продовжується досі. Цій темі присвячені багато праць таких філософів і вчених, як: Арістотель, Сенека, Августин Блаженний, Фома Аквінський, Р. Декарт, І. Кант, та багато інших. Адже пошук необхідних умов та способів зробити людину щасливою, знайти ті орієнтири в її житті, які вказуватимуть їй шлях до благополучного, наповненого і вдалого життя, було одним з головних зацікавлень стародавніх філософів. Вони прагнули визначити, що складає зміст евдемонії, що грецькою означає справжнє щастя, блаженство, сповненість людського життя [5, 452].

Перші відомі трактати про щастя з'явилися ще в стародавні часи. З античної Греції зберігся трактат Арістотеля. На думку філософа, щастя - це "особливий випадок насолоди" [26, 125]. Він також зазначав, що одним щастям здається чеснота, іншим - розсудливість, третім - відома мудрість, а іншим все це разом або що-небудь одне в з'єднанні з задоволенням або не без участі задоволення, є і такі, що включають в поняття щастя і зовнішній добробут [11]. Ранньосередньовічний італійський філософ Боецій також роз'яснював, що щастя - це стан досконалості, досягнутий поєднанням всіх благ [8]. Те ж саме розуміння щастя зберігалось і у середньовічних мислителів. "Beatitudo", що означає щастя або блаженство з латинської [26, 68] вони визначали так само, як стародавні філософи евдемонію. Для них сутність щастя – теж полягала у володінні благами. Арістотелеве визначення щастя приймає і Тома Аквінський, для нього щастя – це найвище благо доступне людині. Але воно не полягає в зовнішніх й тілесних блага, його можна досягти лише завдяки Богу і перебуванню в ньому [43]. Схожої думки був і Августин Блаженний, який писав, що, той хто має Бога, є блаженний [34]. Він вважав, що щастя людині приносить внутрішнє перетворення, прийняття постулатів християнства. На його думку, основою щастя є відмова від егоїзму, любов до Бога й інших людей [34].

Протягом багатьох століть така евдемонічна парадигма розуміння щастя, яке включає собі всі блага, була панівною. Однак на зміну їй прийшла гедоністична концепція згідно з якою щастя людини полягає в тому, що вона повинна бути задоволена своїм життям. Жульєн Офре де Ламетрі вважав, що короткочасне приємне відчуття - це задоволення, тривале - насолода, а коли воно постійне – це щастя [19,39]. Французький літератор і філософ Гельвецій також писав, що "щастя – це, як море світла, що проливається на голову блаженних, потопаючих в насолодах" [10, 123]. А, на думку німецького філософа І. Канта, родоначальника німецької класичної філософії, щастя – це задоволення всіх наших бажань [42]. Тут головні наші емоції, почуття, те, як ми реагуємо, а не те, чим ми володіємо. Тобто недостатньо володіти

найвищими благами, потрібно ще й відчувати задоволення від них. Таким чином теорія гедонізму приділяє більшу увагу внутрішнім особистим переживанням людини.

Натомість психологічний аспект щастя, в основному, має на увазі аналіз певного психічного стану людини. Словник з психології визначає щастя, як основні позитивні емоції, що схожі на широкий спектр емоцій, таких як задоволення, радість, любов, ейфорія [44, 389]. Інакше кажучи, щаслива людина відчуває безмежну радість, повноту й осмисленість життя. Адже щастя - це стан душі, на який значною мірою впливають життєві принципи людини, її очікування, баланс позитивних і негативних емоцій, переживання, успіхи й невдачі, а також реалізовані або втрачені можливості, що впливають на її самосвідомість і існування в світі.

У сучасній соціальній психології активно розробляється цілий напрямок, названий позитивною психологією, що займається вивченням питань щастя. Засновник цієї позитивної психології Мартін Селігман намагався об'єднати евдонемічну, гедоністичну та психологічну концепцію щастя. Селігман стверджував, що є три різні шляхи до щастя: задоволення, яке охоплює позитивні емоції та сприяє задоволенню життям; залученість, яка стосується прихильності до приємних занять; і сенс, який передбачає пошук мети в своїх починаннях [27]. Натомість за словами Майкла Аргайла, англійського соціального психолога, щастя — це особиста риса, і він твердо вірить, що кожна людина має потенціал відчути щастя [33]. Його пропозиція була зосереджена навколо значення щастя, яке він визначив не як раптове, інтенсивне відчуття, а радше як усеохоплююче відчуття задоволення своїм життям. Це включає в себе рефлексивну оцінку свого минулого і поточного існування, а також наявність і силу позитивних емоцій. Підхід Аргайла до вимірювання щастя ґрунтувався не лише на особистому досвіді, а радше на прагненні до суб'єктивного благополуччя [18].

Професор університету Іллінойсу та професор університету Юти, Ед Дінер вважає, що "щастя - це процес, а не місце" [36]. Його переконання

полягає в тому, що люди повинні уникати розгляду щастя як фіксованого стану, якого можна досягти. Дінер також зробив суттєвий висновок про те, що частота позитивного досвіду в нашому житті важливіша, ніж його масштаб. Таким чином, щастя є кульмінацією подій, які приносять радість, незалежно від їхнього значення. Людина, чиє життя сповнене таких подій, могла б почуватися щасливішою, ніж та, яка пережила лише одиничний, грандіозний момент [37].

Сфера соціології відіграє безпосередню роль у дискусії про щастя, оскільки це явище неможливо повністю осягнути без залучення цієї галузі знань. Хоча щастя відчувається на індивідуальному рівні, його соціальний характер є незаперечним, оскільки воно охоплює різні аспекти соціальної реальності. Індивідуальне уявлення про щастя неможливо сформувати без урахування культурного контексту чи суспільства в цілому. Ідея «щастя» тісно пов'язана з домінуючою культурою в суспільстві, яка побудована на цінностях. Тому існує ще релятивістська інтерпретація щастя, висунута соціологічною наукою. Відповідно до культурного релятивізму, природа цінностей є відносною і визначається нормами, які існують у суспільстві. Саме з цих норм починається процес визначення цілей діяльності, визначаються соціально значущі об'єкти, встановлюються певні стандарти життя [17].

Марксистська концепція щастя зосереджена навколо уявлення про те, що цілісний розвиток людських потреб, інтересів і прагнень служить основою того, як люди сприймають навколишній світ. Таке розуміння щастя протистоїть споживчому відношенню до життя і розглядається, як наслідок задоволення вищих потреб через творче самовираження, соціальне підтвердження та емоційну рівновагу. Окрім цього, Карл Маркс писав, що «щастя - це боротьба, а нещастя – підпорядкування» [22,492]. Інший англійський соціолог Г. Спенсер вважав щастя і добробут заслугою самої особистості. Він стверджував, що відчуття щастя індивіда, а також його рівень життя мають вирішальне значення для відносин і взаємодії між індивідом і

суспільством, в якому вони живуть [48]. Брак щастя в індивідів, на думку вченого, можна пояснити нерозумною соціальною політикою. Натомість суспільство та його соціальна система, яка може забезпечити мінімум соціальних гарантій, вселяючи почуття впевненості в майбутньому, що відповідає поняттю «щастя», заслуговує захоплення [48]. Еміль Дюркгейм, відомий соціолог, вважає волю людини до життя одним із найважливіших показників щастя. У своєму есе «Поділ праці в суспільстві» французький філософ критикує песимізм і заохочує до оптимізму перед обличчям аномії, підкреслюючи зв'язок між пам'яттю, надією, очікуванням, самогубством і щастям [38].

Тему щастя як окремих предмет дослідження в соціології вперше запровадив Г. Зіммель. Він наголошував на соціальному аспекті щастя, досліджуючи не лише його суб'єктивні та психологічні виміри, але його залежність від соціальних норм і структур. Автор доводив, що індивідуальний досвід це не єдиний фактор, який визначає щастя [13]. Водночас німецький соціолог Н. Луман у рамках структуралізму стверджував, що емоції, такі як щастя та радість, сильно залежать від соціокультурних контекстів і можуть відрізнятися в різних країнах та епохах [20]. Талкотт Парсонс, навпаки, розглядає щастя як дихотомію між «досягнутим» співвідношенням (що стосується ідентичності суб'єкта з певним соціальним статусом) і «зумовленим» (яке базується на особистих характеристиках) [31, 1414].

У роботах багатьох сучасних соціологів (З. Бауман, Ф. Далмайер, М. Дімагтео, М. Хагерті, Р. Інглхарт, С. Любомирський, Р. Веєнховен, П. Верн та ін) концепція щастя розглядається з різних сторін, з акцентом на різні аспекти цього явища. Окремо варто відзначити вчення директора та засновника всесвітньої бази даних щастя, а також засновника і головного редактора «Журналу дослідження щастя» (Journal of Happiness Studies), піонера у науковому вивченні щастя у сенсі суб'єктивної радості життя - Рута Венховена. Він продемонстрував, що щастя є надійним індикатором

суспільного прогресу. За його словами, рівень щастя, здоров'я та благополуччя людей є вирішальними показниками того, наскільки ефективно умови життя задовольняють їхні потреби [52].

Предмет щастя також включений в найвідомішу у світі ціннісну типологію американського соціолога Рональда Інглхарта. Ця типологія базується на ієрархії потреб, встановленій Абрахамом Маслоу, і поділяється на дві категорії цінностей. Перші, матеріалістичні цінності, відповідають нижчим рівням ієрархії Маслоу. Другі, постматеріалістичні цінності, відповідають вищим рівням. Інглхарт визначив матеріальну та фізичну безпеку як матеріалістичні цінності, тоді як свобода, участь, самовираження та краса були постматеріалістичними цінностями [37, 482]. Згодом Інглхарт визнав зміну цінностей у модернізації та індустріалізації суспільства, визнаючи щастя, виживання/самовираження (цінності міжособистісної довіри, толерантності) і традиційні/секулярно-раціональні цінності як постматеріалістичні цінності. [36, 440]

Серед українських вчених, які присвятили свої дослідження цьому питанню, можна назвати, зокрема, О. Балакірева, Ю. Головаха, В. Крячко, В. Паніотто. Зокрема, Євген Головаха стверджує, що найважливіше – це правильний концепт щастя [28]. А Володимир Паніотто вважає, що щастя – це дуже суб'єктивне поняття, яке не можна виміряти об'єктивними показниками [23]. У вітчизняній соціології щастя практично не досліджувалося, відсутня єдина думка щодо змісту цього феномена і механізмів формування уявлень індивідів про щастя.

Складові щастя - це широкий спектр чинників, що поєднують у собі як об'єктивні обставини життя, так і особистісні особливості, що сприяють посиленню відчуття щастя індивідів. Ці компоненти можуть різнитися залежно від конкретної концепції або теорії щастя.

Англійський дослідник М. Аргайл визначає різні чинники, що сприяють щастю, зокрема соціальні зв'язки, матеріальне становище, емоційний фон, дозвілля, здоров'я, самооцінку, осмисленість життя. Вік, стать і релігійна задоволеність, на думку того ж вченого, є менш важливі для визначення відчуття щастя [33, с. 33]. Структурована модель щастя «PERMA» М. Селігмана включає п'ять елементів: позитивні емоції (positive emotion), взаємодію (engagement), відносини (relationships), сенс (meaning) та досягнення (achievement) [46, 145]. М. Селігман стверджує, що ці п'ять компонентів можуть допомогти людям досягти щастя, самореалізації та мети в житті.

Дослідження соціолога Рута Вінховена визначило кілька ключових компонентів, які становлять щастя в суспільній свідомості, включаючи матеріальний добробут (якщо він не є самоціллю), соціальна стабільність (відсутність потрясінь і катаклізмів), повноцінне спілкування, можливість творчості, задовільний ступінь свободи, любов, наявність мети в житті, почуття самоповаги, міцне здоров'я тощо [4].

За працями Ед Діннера суб'єктивне благополуччя складається з трьох основних елементів: задоволення, приємні емоції (pleasant affect) та неприємні емоції (unpleasant affect) [36]. Кожен індивід підтримує особистий внутрішній стандарт і систему координат, за допомогою якої він вимірює власний добробут, який охоплює як когнітивні, так і емоційні аспекти самооцінки. Одним із компонентів системи є інтелектуальна оцінка задоволеності в різних сферах життя. Крім того, емоційне забарвлення супроводжує життєві події і завжди присутнє у сприйнятті автора [37].

Теорія психологічного благополуччя Керол Ріффер охоплює шість окремих компонентів, кожен з яких має унікальне значення для підтримки позитивного рівня функціонування. Ці компоненти включають самосприйняття, особисту автономію, позитивні стосунки з іншими, управління навколишнім середовищем, мету життя та особистісний ріст. Хоча кожен компонент проявляється по-різному, разом вони сприяють загальному психологічному благополуччю і позитивному функціонуванню індивідів. Ця

теорія підтверджується дослідженнями, які показують, що ці компоненти є критично важливими для підтримки психологічного здоров'я [47].

I.2. Щастя як об'єкт емпіричних досліджень

На думку Рут Венховена, директора засновника Всесвітньої бази даних щастя, а також засновника і головного редактора «Журналу дослідження щастя» (Journal of Happiness Studies), рівень щастя, який демонструють люди, поряд з рівнем здоров'я і добробуту є одним з важливих вимірюваних показників того, наскільки умови їхнього життя задовольняють їхні потреби [48]. Професор Лондонської школи економіки Р. Лейард також вважає, що про публічну політику слід судити лише по тому, наскільки вона збільшує щастя і скорочує нещастя людей. Саме тому, на його думку, ми повинні проводити моніторинг рівня щастя в наших країнах так само ретельно, як вивчаємо рівень доходу [21]. М. Аргайл також підкреслює, що вчені досі «не змогли зрозуміти, чому величезні історичні зрушення в середньому рівні доходу не викликали вищого ступеня задоволеності і щастя. Ймовірно, даний факт обумовлений зростанням прагнень: якщо раніше люди мріяли про власний велосипед, то зараз їм вже потрібно два автомобіля» [33]. А М. Селігман стверджує, що політика держави повинна бути спрямована на множення загального благополуччя, і благополуччям можна виміряти її успіх і провал [46].

Саме тому у 2006 році британський дослідницький центр Нова економічна фундація (New Economic Foundation) спільно з іншими міжнародними організаціями та групою незалежних експертів розробив Світовий індекс щастя (The Happy Planet Index). Це був новий комбінований показник, який вимірює не просто досягнення країн світу і окремих регіонів, а розглядає те, як ці досягнення здатні забезпечити своїм жителям щасливе життя. В основі цього індексу лежать припущення про традиційні бажання людини. Наприклад, прожити довге життя, з мінімумом страждань і поневірянь. Окрім цього бралась до уваги націленість державної діяльності на

максимізацію добробуту власних громадян, що включає в себе розумне використання і охорону навколишнього середовища. З цього і випливають три основних компоненти, які використовувалися при обчисленні індексу: суб'єктивна задоволеність життям, очікувана тривалість життя і стан навколишнього середовища, виміряний через розміри біологічно продуктивних територій в розрахунку на одну людину. Основна мета творців даного індексу полягає в тому, щоб оцінити ефективність політики держави по відношенню до природних ресурсів країни і благополуччя власного населення, а також проілюстровати, що матеріальний прогрес і економічне зростання автоматично не викликають зростання задоволеності життям [45].

Окремо можна відзначити численні рейтинги щасливих країн, складені за результатами опитувань населення на основі найрізноманітніших методів. Найбільш відомий серед них - «індекс якості життя» або «індекс задоволеності життям» (Well-Being Index). Джерелом даних для нього є результати соціологічних досліджень Gallup World Poll - Міжнародного інституту Гелапа, метою якого є відстежити та зрозуміти ключові фактори, що впливають на добробут. У розрахунку включається ряд індексів: індекси особистого здоров'я, оптимізму, базових потреб суспільства, громадська участі, довіри до національних інститутів, розвитку молоді, корупції і кілька інших. В основі дослідження лежать також національні опитування з однаковою і єдиним блоком питань для всіх країн. Респонденти відповідали на ряд питань, що безпосередньо стосувались проблем проживання, харчування, правопорядку, особистої економічної ситуації, здоров'я, довіри до національних інститутів і т.д. [39]

У квітні 2012 року на підтримку конференції ООН також було опубліковано Всесвітній звіт про щастя (World Happiness Report) – важливий огляд стану глобального щастя, який був складений Організацією з пошуку рішень для стабільного розвитку (Sustainable Development Solutions Network) під проводом ООН й ранжував 156 країн світу за рівнем відчуття щастя їх громадян. На думку авторів Міжнародного рейтингу щастя, вимірювати щастя

можна за допомогою як об'єктивних, так і суб'єктивних показників [50]. Об'єктивно це робиться шляхом аналізу ВВП на душу населення та кількості прожитих здорових років. Крім того, використовуються результати опитування соціологічних досліджень, які охоплюють різні теми, як-от ступінь свободи вибору, доброзичливість (яка вимірюється на основі готовності людини робити пожертвування), соціальна підтримка (що визначає здатність розраховувати на когось у важкі часи) та Довіра (яка визначається наявністю або відсутністю корупції в уряді та бізнесі) відіграє певну роль [50].(Див. Таблицю №1)

Таблиця №1

Основні показники глобального дослідження «Рейтинг щастя» 2012–2015 років

№ з/п	Блок	Показник
1.	ВВП на душу населення з поправкою коефіцієнтом нерівності Джині	економічний
2.	Очікувана тривалість здорового життя	соціальний
3.	Сходина життя (оцінка якості життя за 10-бальною системою)	соціально-психологічний
4.	Соціальна підтримка рідних, друзів	соціально-психологічний
5.	Свобода життєвого вибору	культурно-освітній
6.	Щедрість, благодійність	соціальний
7.	Рівень поширення корупції в державних органах та бізнесі	політичний
8.	Позитивні емоції (почуття щастя, радості, задоволення)	суб'єктивний
9.	Негативні емоції (почуття неспокою, печалі, гніву)	суб'єктивний
10.	Рівень довіри до уряду	політичний
11.	Рівень довіри до людей, суспільства	соціальний
12.	Якість державного управління, рівень демократичності	політичний

Джерело: Дячук О.А. Індивідуальне благополуччя як об'єкт соціологічних досліджень

Як результат, з 2012 по 2013 рік Україна входила до топ-100 найщасливіших країн, але її позиція почала знижуватися в 2015 році (у 2014 році рейтинг не публікувався), у 2015, 2016, 2017, 2018 роках вона займала 111, 123, 132 і 138 місця відповідно. У сьомому міжнародному щорічному рейтингу Україна піднялась на декілька позицій і зайняла 133-тє місце, але досі посідала останню сходинку за рівнем щастя серед усіх європейських держав. У 2020 Україна піднялася на 13 позицій, а у 2021 посіла 110 місце серед 149 країн світу та все ще не ввійшла у сотню найщасливіших вже 6 рік поспіль. У 2022 Україна, на диво, перейшла цей поріг в сотню і посіла 98 місце.

Також одні з найстаріших та найвідоміших досліджень, що торкаються предмету щасття є Світове дослідження цінностей (World Values Survey) та Європейське дослідження цінностей (European Values Study). Це два окремі, але споріднені міжнародні проекти, що об'єднались в 2020 році і досліджують цінності та переконання людей у різних країнах світу. Хоча їх основний акцент не зводиться виключно до дослідження щасття, вони також і включають інформацію, що стосується цього поняття. Світове дослідження цінностей було засноване у 1981 році Рональдом Інглхартом на базі Європейського дослідження цінностей. Його ціль полягає в оцінці змін у цінностях та віруваннях людей протягом тривалого періоду, щоб з'ясувати, які фактори впливають на культурні зміни. Світове дослідження цінностей проводиться на світовому рівні і охоплює більше 100 країн. Європейське дослідження цінностей є спеціалізованою структурою, що досліджує цінності та вірування в Європі. Його заснували у 1981 і основною метою було вивчення змін у цінностях та віруваннях у Європі з покоління в покоління та аналіз впливу соціальних, економічних та політичних факторів на ці зміни [15].

Світове та Європейське дослідження цінностей здійснюють опитування громадян у багатьох країнах, використовуючи стандартизований підхід до збору даних. Опитування охоплюють широкий спектр питань, включаючи соціальні, економічні, політичні та культурні аспекти життя. Зокрема, їх бачення щасття та задоволеності життям становлять важливу складову частину цих опитувань. Один з ключових інструментів, що використовуються в цих дослідженнях, - шкала самооцінки щасття. Учасники опитування запитуються про їхню загальну задоволеність життям на шкалі від 1 до 10 або подібній шкалі. Це дає можливість отримати кількісну оцінку рівня щасття та порівняти її між різними країнами та соціальними групами. Зокрема за результатами опитування населення України в рамках Світового дослідження цінностей більшість (78,3%) українців повідомили, що вони щасливі. За останні 25 років самооцінка відчуття щасття українців суттєво зросла, з 46% у 1996 та 1999 роках до 78% у 2020 році. (Див. Рисунок №1) Крім

шкали самооцінки щастя, дослідники також досліджують різні фактори, які можуть впливати на щастя та задоволеність життям. Це можуть бути соціальні чинники, наприклад, рівень освіти, дохід, зайнятість, сімейний стан тощо, а також культурні аспекти, такі як релігійні переконання, моральні цінності, ставлення до роботи, сім'ї, політики та інших сфер життя [15].

Рисунок №1

Частка тих, хто вважає себе щасливим

*Примітка: *сума відповідей «Дуже щасливий» та «Досить щасливий»*

Джерело: Звіт світового дослідження цінностей в Україні (2020 рік)

Європейське соціальне дослідження (European Social Survey) - це ще одне впливове дослідження, яке досліджує соціальні аспекти життя в країнах Європи. Засноване у 2001 році, Європейське соціальне дослідження є багаторічним проектом, що має на меті збирати та аналізувати даних про соціальні настрої, думки та поведінку громадян Європи. Європейське соціальне дослідження проводиться на основі представницької вибірки населення у більш ніж 30 країнах Європи. Його мета полягає в отриманні широкого спектру соціальних даних, щоб зрозуміти соціальні та культурні зміни, що відбуваються у європейському суспільстві. Європейське соціальне дослідження також включає аспекти щастя та задоволеності життям. В рамках опитування, учасникам ставляться питання щодо їхньої загальної задоволеності життям, щастя та добробуту. Зокрема, використовується шкала самооцінки щастя, де учасники оцінюють своє власне щастя на шкалі від 1 до

10 або подібній. Ці дані про щастя та задоволеність життям дозволяють вивчати тенденції і рівень щастя в різних країнах Європи. Аналізуючи ці дані, дослідники можуть встановити, які соціальні, економічні та культурні фактори можуть впливати на рівень щастя та задоволеності в різних суспільствах.

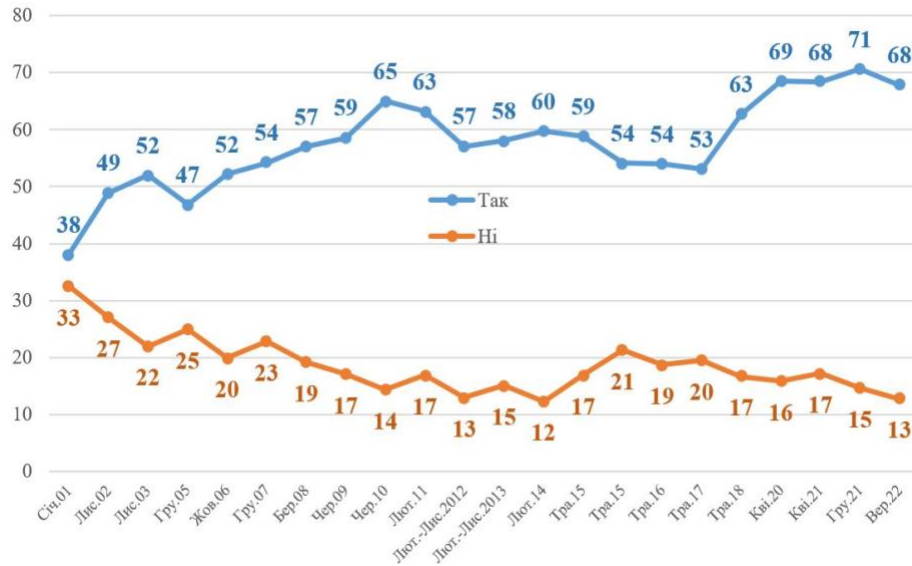
Україна брала участь у багатьох міжнародних дослідженнях і Світове, Європейське дослідження цінностей та Європейське соціальне дослідження не стали виключенням. Проте, окрім міжнародних дослідження були спроби й вітчизняних. Наприклад, соціологічна група «Рейтинг» проводила дослідження методом формалізованого інтерв'ю «Рейтинг радості» (2014). За даними дослідження з 2400 респондентів більшість опитаних (71%) вважають себе щасливими. Впродовж останніх років зафіксовано незначне зниження цього показника. Найвищим він був у 2011 році (74%), а найнижчим – у 2010 році (67%). Помилка репрезентативності дослідження складає не більше 2,1%. [26]

Окрім цього, з 2001 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) здійснює моніторинг відчуття щастя з боку населення України, що дає змогу не тільки відстежувати зміни, а й визначити чинники, які впливають на щастя. Для вимірювання рівня щастя Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) використовує пряме запитання “Чи Ви вважаєте себе щасливою людиною?” з варіантами відповіді “так”, “радше так, ніж ні”, “і так, і ні”, “радше ні, ніж так”, “ні”, “важко сказати” [16]

Усі дослідження проводилися за однаковою методикою. Вибірка досліджень є репрезентативною для населення України віком від 18 років і старше. Методом особистого інтерв'ю проведено опитування у 110 населених пунктах України. Інтерв'ю проводили за місцем проживання респондентів, щорічно опитували близько 2000 учасників. Похибка для теоретичної вибірки становить не більше 2,2%. На основі результатів дослідження було виявлено, що з 2001 по 2010 рік спостерігалось помітне зростання загального рівня щастя населення, після 2011 року тих, хто почувається щасливими, дещо поменшало, після 2012-го частка щасливих стабілізувалася на рівні 57%-60%, в 2015 - 2017

знову знизилась, а в наступні роки знову зростає, стабілізувавшись на рівні 68-71%. На графіку представлено відповіді на питання “Чи вважаєте ви себе щасливою людиною?” [12]. (Див. Рисунок №2).

Рисунок №2

Відсоток відповідей на запитання чи вважаєте Ви себе щасливою людиною

Джерело: дані зrealізованого у 2022 році соціологічного дослідження Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) [Динаміка відчуття щастя в Україні].

Цікавим є те, що останнє дослідження було проведено в вересні 2022 року, після пів року повномасштабної війни, а показники практично не змінилися. Можна припустити, що це пов’язано зі зменшенням потреб. За словами генерального директора Київського міжнародного інституту соціології - Володимира Паніотто: “Справа в тому, що умовно рівень щастя можна представити як дріб, у чисельнику якого є рівень досягнень в широкому сенсі (рівень матеріальної забезпеченості, творча робота, кохана людина тощо), а у знаменнику рівень посягань (наприклад, який рівень матеріальної забезпеченості людина вважає достатнім). Сам же рівень посягань формується в залежності від рівня досягнень референтної групи респондента. (...) В умовах війни, коли страждають мільйони людей, рівень посягань (знаменник формули щастя) значно знижується, і це компенсує негаразди, які переживають люди. Зрозуміло, що ті, хто знаходиться у зоні бойових дій, стають менш щасливими, але вони складають лише декілька відсотків.” [12]

I.3. Концептуалізація дослідження

Наукова проблема щастя полягає в тому, що воно є суб'єктивним явищем, що серйозно ускладнює його оцінку та визначення універсальної структури або його необхідних компонентів. Кожне нове покоління перевизначає для себе щастя, погоджуючись або відкидаючи ідеї своїх попередників. Це відбувається тому, що молоді люди виробляють власні цінності та орієнтири, які становлять їх власну систему переконань щодо щастя, яка може відрізнятись від переконань їхніх батьків [5]. Адже стан щастя - це тонкий баланс психологічних і духовних факторів, на який легко можуть вплинути навіть найменші зовнішні зміни. Будь-яка зміна настрою може значно вплинути на сприйняття людиною щастя. Через цю чутливість і суб'єктивність визначення щастя є складним завданням, що ще більше ускладнює дослідження в цій галузі. Проте все ж, незважаючи на те, що щастя є суб'єктивним досвідом, його можна об'єктивно виміряти, оцінити та співвіднести з індивідуальними та суспільними характеристиками.

Теорія Інглгарта може забезпечити контекстуальне розуміння щастя молоді. Він дає пояснення того, як цінності та прагнення людей змінилися внаслідок соціально-економічного розвитку суспільства. Інглхарт розрізняє два типи цінностей: традиційні та постматеріалістичні [40]. Традиційні цінності – це ті, які пов'язані з основними потребами, такими як безпека, стабільність, релігійність і покірність владі. Ці цінності мають пріоритет у суспільствах, де економічні проблеми та загрози є значними. З іншого боку, постматеріалістичні цінності виникають в умовах соціального розвитку, економічного процвітання та підвищення рівня життя. Такі цінності, як особиста реалізація, свобода, індивідуалізм і якість життя, стають важливішими для людей, коли задовольняються їхні основні потреби [41].

Згідно з теорією Інглгарта, люди, які виростили в постматеріалістичному середовищі, схильні віддавати пріоритет факторам, які сприяють загальній якості їхнього життя та особистому задоволенню [53]. Це можна пояснити тим

фактом, що після задоволення основних потреб молоді люди можуть зосередитися на самовираженні, особистісному зростанні та пошуку щастя . Теорія Інглгарта припускає, що зміни в цінностях і акцент на самооцінці щастя можуть бути результатом покращеного доступу до освіти, технологій і підвищення добробуту, серед інших факторів, які впливають на якість життя [40]. Порівняно з постматеріалістичними цінностями, матеріалістичні цінності, як правило, віддають пріоритет більш базовим потребам, таким як економічний добробут, безпека та фізіологічні потреби. Особи, які віддають перевагу матеріалістичним цінностям, можуть більше зосереджуватися на матеріальному багатстві та доході, що може вплинути на їхній рівень задоволеності життям і самооцінку щастя.

Прагнення до багатства, влади, фізичної й економічної стабільності — це приклади матеріалістичних цінностей. У межах цього дослідження рівень доходу та здоров'я можна розглядати як індикатори матеріалістичних цінностей [35]. Більший дохід може надати більше шансів задовольнити матеріальні потреби, що позитивно впливає на самооцінку самооцінки. Таким же чином, хороший стан здоров'я дозволяє людям займатися фізичною діяльністю та отримувати задоволення від життя, що також сприяє підвищенню рівня власної гідності та щастя.

Постматеріалістичні цінності характеризуються прагненням до особистісного зростання, самовираження, культурного збагачення. Задоволеність життям зазвичай використовується як показник цих значень у дослідженнях [35]. Якщо людина повідомляє про високий рівень задоволеності життям, це свідчить про те, що вона знаходить задоволення в самореалізації, особистому розвитку та культурній оцінці. Крім того, постматеріалістичні цінності пов'язані з відчуттям автономії та свободи в житті. В рамках теорії Інглгарта, люди, які надають пріоритет самовираженню, швидше за все, цінуватимуть ступінь контролю і свободи над своїм життям. Це проявляється в орієнтованості на особистісне зростання, самодостатності та здатності формувати власне майбутнє. Таким чином, про зрушення в бік

постматеріалістичних цінностей може свідчити посилення почуття контролю та автономії над своїм життєвим вибором.

Висновки з Розділу I

Отже, в історії розвитку філософської, психологічної та соціологічної думки, поняття феномену щастя є широко досліджуваною тематикою. Однак це досить складне явище і воно вживається в науці і в побуті в багатьох різних сенсах, оскільки кожна людина, покоління, культура, народ трактує його по-різному. Можемо зробити висновок, що щастя це надзвичайно широке, багатогранне і відносне поняття, яке має одразу декілька значень, що залежать від середовища, віку, культури, часу й можуть змінюватись від покоління до покоління. В цьому й полягає основна проблема його ідентифікації.

Компоненти щастя все ще вимагають відшліфовування і уточнень, а в зв'язку з цим виникає потреба і в нових, вдосконалених діагностичних методах, над якими й досі продовжують працювати багато науковців. Окрім цього, активно відбувається процес становлення рівня щастя, як показника добробуту народу. Саме тому різноманітні індекси щастя, складені за різними методиками, зараз набирають все більшої популярності. Адже незважаючи на безліч кореляційних досліджень, ми дуже мало знаємо про умови, які сприяють позитивному оцінюванню життя. Нам все ще потрібні подальші дослідження, які зможуть продемонструвати причинно-наслідкові зв'язки, а тому кількість таких досліджень невпинно зростає по всьому світі. Тому основне дослідницьке питання для дослідження є “Якими є основні складові щастя української молоді?”

Основне визначення щастя, яке можна можемо сформулювати зараз на основі теоретичного аналізу та яке буде основою нашого подальшого дослідження можна сформулювати наступним чином: щастя — це багатогранне поняття, яке охоплює як особисті, так і суспільні риси особистості, яка є соціалізованою та розвиненою. Воно складається як з суб'єктивних, так і з об'єктивних основ. Суб'єктивно щастя може сприяти

психічному здоров'ю людини і пов'язане з її духовною та матеріальною цінністю, а також з її здатністю виявляти свій творчий потенціал. Об'єктивно на щастя впливає культура, що панує в конкретному суспільстві, а також існуючі соціальні та культурні норми. Як результат, щастя стає вирішальною метою національної соціальної політики та приносить користь індивідам, які інтегровані в суспільство, користуючись доступними їм соціальними перевагами. Щаслива людина – це та, хто здатна зрозуміти й об'єктивно оцінити власне щастя, ділиться своїми позитивними почуттями з іншими та бере активну участь у позитивній діяльності.

Розділ 2. Методологія дослідження самооцінки відчуття щастя та сновних його складових у розумінні сучасної молоді в Україні

II.1. Робочі гіпотези

Виходячи з поставлених завдань, розглянутих теорій та власних спостережень було висунуто такі гіпотези для перевірки:

Г1: Рівень задоволеності життям і доходом та стан здоров'я впливають на рівень відчуття щастя.

- 1.1. Рівень задоволеності життям впливає на рівень відчуття щастя.
- 1.2. Рівень задоволеності доходом впливає на рівень відчуття щастя.
- 1.3. Стан здоров'я впливає на рівень відчуття щастя.

Г2: Ступінь міжособистісної довіри та відчуття контролю над своїм життям не впливають на рівень відчуття щастя.

- 2.1. Ступінь міжособистісної довіри не впливає на рівень відчуття щастя.
- 2.2. Рівень відчуття контролю над своїм життям не впливає на рівень відчуття щастя.

Г3: Соціально-демографічні характеристики є значним фактором впливу на рівень щастя.

- 3.1. Вік впливає на рівень відчуття щастя.
- 3.2. Стать впливає на рівень відчуття щастя.
- 3.3. Сімейний стан впливає на рівень відчуття щастя.
- 3.4. Зайнятість впливає на рівень відчуття щастя.
- 3.5. Рівень освіти впливає на рівень відчуття щастя.

Г4: Основні фактори, що впливають на рівень відчуття щастя змінюються з роками.

Г5: Серед основних факторів, що впливають на рівень відчуття щастя переважають секулярно-раціональні цінності та цінності самовираження.

II.2. Методи збору інформації

В якості емпіричної бази дослідження було використано базу Світового дослідження цінностей (World Values Survey, 2022) [1]. В рамках емпіричного аналізу в основному використовувалися дані 7-ї хвилі дослідження (2017-2020), однак також були використані і дані попередніх хвиль досліджень [2]. Польовий етап 7-ї хвилі в Україні проводився з 21 липня 2020 року до 17 серпня 2020 року компанією Info Sapiens та ГО «Центр «Соціальний моніторинг». Загальна вибірка опитування склала 1289 інтерв'ю (максимальна похибка вибірки - 2,7%, з імовірністю 0.95 і без врахування дизайн-ефекту). Дана вибірка репрезентує доросле населення України (віком 18 років і старше).

Вибірка репрезентує всю територію України, за винятком неконтрольованих українським урядом територій Донецької та Луганської областей та Автономної Республіки Крим. Опитування було проведено методом особистих інтерв'ю на планшетах (CAPI Computer Assisted Personal Interviewing). Для формування вибірки був застосований багатоступеневий стратифікований підхід із випадковим відбором на кожному етапі [29]. Слід зазначити, що вибірка 2020 року не є повністю співставною з вибіркою 2011 року та попередніх хвиль через окупацію частини Донецької та Луганської областей та АР Криму, де проживало близько 6,5 млн людей (приблизно 14% населення України). Тож динаміка відображає не лише суспільні зміни, але і неврахування населення окупованих територій у вибірці [29].

II.3. Методи аналізу інформації

З метою опису залежностей між рівнем щастя та задоволеністю життям, задоволеністю доходом, відчуттям контролю над своїм життям, суб'єктивною оцінкою здоров'я, довірою до людей був проведений множинний лінійний регресійний аналіз. Тут найвпливовіші детермінанти виникають опосередковано, уникаючи відповідей, які можуть бути упередженими соціальними очікуваннями. Натомість міцність багатовимірних зв'язків між

певними змінними та власним самопочуттям вважалася доказом. Таким чином, змінні, які сильно корельовані з рівнем щастя, дуже важливі для людей, тоді як змінні, які слабко корельовані, менш важливі.

Для встановлення залежності між рівнем щастя та такими соціально-демографічними характеристиками, як зайнятість, рівень освіти, сімейний стан, стать та вік було проведено однофакторний дисперсійний аналіз. З метою порівняння результатів досліджень у часовому вимірі, простеження динаміки, а також для виявлення основних факторів щастя протягом всіх хвиля досліджень була створена модель множинної лінійної регресії.

Нижче представлені змінні, які увійшли до цієї моделі:

1. У цілому, чи можете сказати, що Ви... (1 – дуже щасливі, 2 – скоріше, щасливі, 3 – не дуже щасливі, 4 – зовсім не щасливі)
2. У цілому, як Ви описали би стан Вашого здоров'я на сьогоднішній день? Чи можете Ви сказати, що воно... (1 – дуже гарне, 2 – гарне, 3 – посереднє, 4 – погане, 5 – дуже погане)
3. Деякі люди вважають, що вони абсолютно вільні у виборі і самі визначають своє життя, інші ж вважають, що вони ніяк реально не впливають на те, що з ними відбувається. Використовуючи цю шкалу, оцініть, будь ласка, в якій мірі, як Вам здається, Ви впливаєте на хід свого життя, де «1» означає «Зовсім не впливаю», а «10» - «Сильно впливаю»? Закодуйте 1 відповідь. (1 – Зовсім не впливаєте ... 10 – Сильно впливаєте)
4. Беручи до уваги всі обставини, оцініть, наскільки Ви сьогодні задоволені своїм життям у цілому. Для відповіді на запитання, користуйтеся, будь ласка, цією карткою, «1» означає «Повністю незадоволений», а «10» «Повністю задоволений». Як би Ви оцінили рівень свого задоволення життям в цілому? (1 – Повністю незадоволений ... 10 – Повністю задоволений)
5. Наскільки Ви задоволені фінансовим становищем Вашого домогосподарства? (1 – Повністю незадоволений ... 10 – Повністю задоволений)

б. Як Ви вважаєте, більшості людей можна довіряти чи потрібно бути дуже обережним у стосунках з людьми? (1 – Більшості людей можна довіряти, 2 – Потрібно бути дуже обережним у стосунках з людьми)

Дослідницьке запитання регресійної моделі:

Чи залежить рівень самооцінки щастя людини від задоволеності життям, рівня доходу, відчуття контролю над своїм життям, суб'єктивної оцінки здоров'я, довіри до людей, зайнятості, рівня освіти, сімейного стану, статі та віку?

H0: рівень самооцінки щастя людини залежить від задоволеності життям, задоволеності доходом, відчуття контролю над своїм життям, суб'єктивної оцінки здоров'я, довіри до людей, зайнятості, рівня освіти, сімейного стану, статі та віку.

H1: рівень самооцінки щастя людини не залежить від задоволеності життям, задоволеності доходом, відчуття контролю над своїм життям, суб'єктивної оцінки здоров'я, довіри до людей, зайнятості, рівня освіти, сімейного стану, статі та віку.

Висновки з Розділу II

Отже, в рамках цього розділу була розглянута методологія даного дослідження, яка базується на теоретичних підходах Рональд Інглегарта. Також описана емпірична база дослідження з описом вибірки та змінними, які будуть використані. Зазначено, що для виконання завдань дослідження і перевірки гіпотез були взяті два масиви Світового дослідження цінностей. Також висунено 6 основних гіпотез на основі теоретичного аналізу для перевірки їх емпіричним методом. Зокрема, обрано такі методи аналізу даних як множинна лінійна регресія та однофакторний дисперсійний аналіз.

Розділ 3. Виміри складових та факторів щастя сучасної молоді України

III.1. Основні складові та фактори щастя

Отримані в ході дослідження дані дозволяють підтвердити Гіпотезу №1. Гіпотеза 1.1. підтвердилась. Рівень задоволеності життям впливає на рівень відчуття щастя. Регресійна модель є статистично значущою ($p < 0,001$), коефіцієнт $R^2 = 0,137$. Тобто 14% дисперсії залежної змінної самооцінка відчуття щастя можна пояснити значенням предикторної змінної рівень задоволеності життям. Регресійні коефіцієнти $b_0 = 0,113$. $b_1 = 0,370$ є дуже статистично значущими ($\text{Sig.} < 0.01$). Регресія є прямою, тобто чим нижчою є рівень задоволеності життям респондентів, тим вищою є рівень самооцінки відчуття щастя. І навпаки, чим нижчий рівень задоволеності життям, тим нижчий рівень щастя. Таким чином високий рівень задоволеності життям підвищує рівень щастя на 0,370 пункти, що є достатньо високим значенням.

Таблиця №2

Результати регресійного аналізу змінної рівень задоволеності життям

Model Summary						
Model		R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1		.370 ^a	0,137	0,134	0,530	

a. Predictors: (Constant), Satisfaction with your life

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	15,534	1	15,534	55,253	<.001 ^b
	Residual	98,060	349	0,281		
	Total	113,594	350			

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,357	0,106		22,267	0,000
	Satisfaction with your life	0,113	0,015	0,370	7,433	0,000

a. Dependent Variable: Feeling of happiness

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 1.2. підтвердилась. Задоволеність рівнем доходів впливає на рівень відчуття щастя. Регресійна модель є статистично значущою ($p < 0,001$),

коефіцієнт $R^2 = 0,074$. Тобто лише 7% дисперсії залежної змінної самооцінка відчуття щастя можна пояснити значенням предикторної змінної задоволеність рівнем доходу. Регресійні коефіцієнти $b_0 = 0,073$. $b_1 = 0,272$ є дуже статистично значущими (Sig. < 0.01). Регресія є прямою, тобто чим нижчою є задоволеність доходом респондентів, тим вищий рівень самооцінки щастя. І навпаки, чим нижчий рівень задоволеності доходом респондентів, тим нижчий рівень щастя. Таким чином задоволеність доходом позитивно впливає на рівень самооцінки щастя, збільшуючи його на 0,272 пункти.

Таблиця №3

Результати регресійного аналізу змінної рівень задоволеності доходом

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.272 ^a	0,074	0,072	0,554

a. Predictors: (Constant), Satisfaction with financial situation of household

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8,562	1	8,562	27,934	<.001 ^b
	Residual	106,821	349	0,306		
	Total	115,382	350			

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,700	0,081		33,213	0,000
	Satisfaction with financial situation of household	0,073	0,014	0,272	5,285	0,000

a. Dependent Variable: Feeling of happiness

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 1.3. підтвердилась. Стан здоров'я впливає на рівень щастя. Регресійна модель є статистично значущою ($p < 0,001$), коефіцієнт $R^2 = 0,134$. Тобто 13% дисперсії залежної змінної самооцінка відчуття щастя можна пояснити значенням предикторної змінної рівень стану здоров'я. Регресійні коефіцієнти $b_0 = -0,319$. $b_1 = -0,367$ є дуже статистично значущими (Sig. < 0.01). Тобто поганий стан здоров'я негативно впливає на рівень щастя і знижує його на 0,367 пунктів. Регресія є оберненою, проте шкала самооцінки стану здоров'я

теж обернена, де 1 – дуже гарний стан здоров'я, 5 – дуже поганий. Відповідно це означає, що цифра 1 за шкалою незалежної змінної стану здоров'я орієнтовно відповідає цифрі 5 залежної змінної самооцінки рівня щастя, де 1 - зовсім не щасливі, 5 - дуже щасливі.

Таблиця №4

Результати регресійного аналізу змінної стану здоров'я

Model Summary						
Model		R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1		.367 ^a	0,134	0,132	0,536	
a. Predictors: (Constant), State of health (subjective)						
ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	15,649	1	15,649	54,483	<.001 ^b
	Residual	100,833	351	0,287		
	Total	116,482	352			
Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,781	0,094		40,102	0,000
	State of health (subjective)	-0,319	0,043	-0,367	-7,381	0,000
a. Dependent Variable: Feeling of happiness						

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Отримані в ході дослідження дані дозволяють не підтвердити Гіпотезу №2. Гіпотеза 2.1. не підтвердилась. Відчуття контролю над своїм життям впливає на рівень відчуття щастя. Регресійна модель є статистично значущою ($p < 0,003$), коефіцієнт $R^2 = 0,025$. Тобто лише 3% дисперсії залежної змінної самооцінка відчуття щастя можна пояснити значенням предикторної змінної відчуття контролю над своїм життям. Регресійні коефіцієнти $b_0 = 0,043$. $b_1 = 0,159$ є достатньо статистично значущими (Sig. < 0.03). Регресія є прямою, тобто чим нижче є відчуття контролю над своїм життям, тим вищим є рівень самооцінки відчуття щастя. І навпаки, чим нижче є відчуття контролю над своїм життям, тим нижчий рівень щастя. Таким чином відчуття контролю над своїм життям позитивно впливає на рівень щастя і підвищує його на 0,159 пунктів, що є достатньо високим значенням.

Результати регресійного аналізу змінної відчуття контролю над своїм життям

Model Summary						
Model		R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1		.159 ^a	0,025	0,022	0,570	
a. Predictors: (Constant), How much freedom of choice and control						

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,869	1	2,869	8,840	.003 ^b
	Residual	110,905	342	0,325		
	Total	113,774	343			

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,826	0,101		28,076	0,000
	How much freedom of choice and control	0,043	0,014	0,159	2,973	0,003

a. Dependent Variable: Feeling of happiness

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 2.2. не підтвердилась. Ступінь міжособистісної довіри над своїм життям впливає на рівень відчуття щастя. Регресійна модель є статистично значущою ($p < 0,001$), коефіцієнт $R^2 = 0,034$. Тобто лише 4% дисперсії залежної змінної самооцінка відчуття щастя можна пояснити значенням предикторної змінної ступінь міжособистісної довіри. Регресійні коефіцієнти $b_0 = - 0,026$. $b_1 = - 0,185$ є статистично значущими (Sig. < 0.01). Регресія є прямою, тобто чим нижчою є ступінь міжособистісної довіри, тим вищою є рівень самооцінки відчуття щастя. І навпаки, чим нижчий ступінь міжособистісної довіри, тим нижчий рівень щастя. Таким чином міжособистісна довіра підвищує рівень щастя на 0,185 пунктів.

Результати регресійного аналізу змінної ступінь міжособистісної довіри

Model Summary					
Model		R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1		.185 ^a	0,034	0,031	0,569
a. Predictors: (Constant), Trust in people					

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3,958	1	3,958	12,234	<.001 ^b
	Residual	111,959	346	0,324		
	Total	115,917	347			

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,035	0,037		81,253	0,000
	Trust in people	0,226	0,065	0,185	3,498	0,001

a. Dependent Variable: Feeling of happiness

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Для перевірки гіпотез №3, №4, №5, тобто для того, щоб дізнатись, чи впливають на рівень відчуття щастя соціально-демографічні характеристики, чи серед основних факторів, що впливають на рівень відчуття щастя переважають індикатори секулярно-раціональних цінностей та цінностей самовираження та чи основні фактори, що впливають на рівень відчуття щастя змінюються з часом, було побудовано модель множинної лінійної регресії.

Залежна змінна – Відчуття щастя

Незалежні змінні – Задоволеність життям, задоволеність доходом, відчуття контролю над своїм життям, суб'єктивна оцінка здоров'я, довіра до людей (фіктивна змінна, де 1— «більшості людей можна довіряти», 0 — «потрібно бути дуже обережним у стосунках з людьми»), зайнятість (фіктивна змінна, де 1 - статус безробіття), найвищий отриманий рівень освіти (фіктивна змінна, де 1 - вища освіта), стать (фіктивна змінна –1 - жінки та 0 - чоловіки), сімейний стан (фіктивна змінна, де 1 - одружений), вік.

Таблиця №6

Результати моделі множинної лінійної регресії

Model Summary					
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1	.528 ^a	0,278	0,255	0,498	

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Відсоток поясненої дисперсії моделі становить 53%. Показник є достатньо високим. Тобто половина дисперсії залежної змінної пояснюється предикторами. Тому можемо вважати, що існує тісний зв'язок між залежною і незалежними змінними.

В моделі присутні фіктивні змінні, тому також необхідно перевірити модель на мультиколінеарність. Значних зв'язків не спостерігаємо, тому можна вважати, що ризик колінеарності відсутній ($VIF < 10$; $Tolerance > 0,2$)

Таблиця №7

Результати моделі множинної лінійної регресії

Coefficients ^a								
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics		
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF	
(Constant)	3,098	0,250		12,376	0,000			
Satisfaction with your life	0,067	0,019	0,210	3,529	0,000	0,671	1,490	
How much freedom of choice and control	0,010	0,015	0,038	0,687	0,493	0,782	1,278	
State of health (subjective)	-0,216	0,046	-0,247	-4,715	0,000	0,868	1,152	
Satisfaction with financial situation of household	0,021	0,016	0,075	1,306	0,193	0,712	1,405	
Trust in people	0,150	0,061	0,124	2,479	0,014	0,945	1,058	
Age	-0,012	0,007	-0,104	-1,836	0,067	0,734	1,362	
Married	0,157	0,067	0,135	2,342	0,020	0,711	1,407	
Unemployed	-0,176	0,105	-0,083	-1,668	0,096	0,953	1,049	
Higher education	-0,102	0,066	-0,078	-1,548	0,123	0,928	1,077	
female	0,180	0,060	0,154	2,992	0,003	0,902	1,109	

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Значення константи складає 3,098. Проте, такі змінні як відчуття контролю над своїм життям, довіра до людей, задоволеність доходом – не є статично значущими. Водночас коефіцієнт змінної задоволеність життям та змінної стану здоров'я стабільно залишаються значущими. Відповідно можемо стверджувати, що основними складовими щастя української молоді є здоров'я та задоволеність життям.

Серед соціально-демографічних характеристик зайнятість, найвищий отриманий рівень освіти, сімейний стан, вік – теж не є статично значущими. Натомість статистично значущою виявилась лише стать. Жінки на 0,154 пункти щасливіші, ніж чоловіки. З цього випливає, що всі соціально-демографічні характеристики, окрім статті не впливають на рівень щастя.

Тому для того, щоб детальніше розглянути цю ситуацію ми проведемо однофакторний дисперсійний аналіз.

Гіпотеза 3.1. справді не підтвердилась. Показник значущості $p=0,606$. За результатами дисперсійного аналізу вік, як і за результатами регресійного аналізу, не впливає на рівень відчуття щастя.

Таблиця №7

Результати факторного аналізу віку

Descriptives									
Feeling of happiness	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
					18	14			3,14
19	12	3,35	0,659	0,193	2,92	3,77	2	4	
20	9	3,43	0,525	0,175	3,03	3,83	3	4	
21	19	3,20	0,643	0,148	2,89	3,51	2	4	
22	11	3,10	0,498	0,149	2,77	3,43	2	4	
23	13	3,23	0,438	0,122	2,96	3,50	3	4	
24	13	3,29	0,639	0,179	2,89	3,68	2	4	
25	25	3,13	0,524	0,106	2,91	3,34	2	4	
26	14	3,22	0,570	0,154	2,89	3,56	2	4	
27	15	3,08	0,589	0,151	2,76	3,41	2	4	
28	17	3,08	0,272	0,066	2,94	3,21	3	4	
29	22	3,17	0,489	0,104	2,95	3,39	2	4	
30	31	2,97	0,693	0,124	2,71	3,22	1	4	
31	23	3,23	0,601	0,125	2,98	3,49	2	4	
32	35	3,03	0,525	0,089	2,85	3,21	2	4	
33	23	2,92	0,664	0,139	2,63	3,21	2	4	
34	27	3,03	0,562	0,109	2,81	3,25	2	4	
35	36	3,04	0,628	0,105	2,83	3,26	2	4	
Total	358	3,11	0,577	0,031	3,05	3,17	1	4	

ANOVA					
Feeling of happiness	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Within Groups	113,933	339	0,336		
Total	118,924	356			

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 3.2. підтвердилась. Показник значущості $p=0,001$. Стать за результатами дисперсійного аналізу, як і за результатами регресійного аналізу, впливає на рівень відчуття щастя.

Таблиця №8

Результати факторного аналізу статі

Descriptives									
Feeling of happiness	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
					Male	147			2,99
Female	211	3,20	0,539	0,037	3,12	3,27	1	4	
Total	358	3,11	0,577	0,031	3,05	3,17	1	4	

ANOVA					
Feeling of happiness					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3,716	1	3,716	11,451	0,001
Within Groups	115,208	355	0,325		
Total	118,924	356			

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 3.3. не підтвердилась. Показник значущості $p=0,226$. Отже сімейний стан, за результатами дисперсійного аналізу, як і за результатами регресійного аналізу, не впливає на рівень відчуття щастя.

Таблиця №9

Результати факторного аналізу сімейного стану

Descriptives									
Feeling of happiness	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Married	199	3,16	0,515	0,037	3,08	3,23	2	4	
Living together as married	25	3,11	0,424	0,085	2,93	3,28	2	4	
Divorced	12	2,93	0,791	0,229	2,43	3,44	2	4	
Separated	2	2,45	0,762	0,578	-14,98	19,87	2	3	
Single	117	3,06	0,673	0,062	2,93	3,18	1	4	
Total	354	3,11	0,579	0,031	3,05	3,17	1	4	

ANOVA					
Feeling of happiness					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,901	4	0,475	1,423	0,226
Within Groups	116,206	348	0,334		
Total	118,107	352			

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 3.4. підтвердилась. Показник значущості $p=0,000$. Отже зайнятість, за результатами дисперсійного аналізу, на відміну від результатів регресійного аналізу, таки впливає на рівень відчуття щастя.

Таблиця №10

Результати факторного аналізу зайнятості

Descriptives									
Feeling of happiness	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Employment	683	1,97	0,607	0,023	1,93	2,02	1	4	
Unemployment	542	2,11	0,749	0,032	2,05	2,18	1	4	
Total	1225	2,03	0,677	0,019	2,00	2,07	1	4	

ANOVA					
Feeling of happiness					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,175	1	6,175	13,605	0,000
Within Groups	555,083	1223	0,454		
Total	561,258	1224			

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Гіпотеза 3.5. не підтвердилась. Показник значущості $p=0,532$. Отже рівень освіти, за результатами дисперсійного аналізу, як і за результатами регресійного аналізу, не впливає на рівень відчуття щастя.

Таблиця №12

Результати факторного аналізу рівня освіти

Descriptives									
Feeling of happiness						95% Confidence Interval for Mean			
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error		Lower Bound	Upper Bound	Minimum	Maximum
Lower	18	3,18	0,629	0,149		2,87	3,50	2	4
Middle	79	3,15	0,551	0,062		3,03	3,28	2	4
Higher	255	3,08	0,580	0,036		3,01	3,15	1	4
Total	352	3,10	0,576	0,031		3,04	3,16	1	4

ANOVA					
Feeling of happiness					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,421	2	0,210	0,632	0,532
Within Groups	115,837	348	0,333		
Total	116,258	350			

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

Отже гіпотеза №3 підтвердилась частково. Такі соціально-демографічні характеристики, як вік та освіта не впливають на рівень щастя. Проте такі фактори, як стать та зайнятість впливають.

Для перевірки гіпотез №4 та №5, тобто для того, щоб дізнатись, чи серед основних факторів, що впливають на рівень відчуття щастя переважають індикатори секулярно-раціональних цінностей та цінностей самовираження та чи основні фактори, що впливають на рівень відчуття щастя змінюються з часом, було додатково повторено модель множинної лінійної регресії за інші роки дослідження.

За результатами дослідження 2006 і 2011 року спостерігається схожа ситуація. Відсоток поясненої дисперсії у моделі становить 48% та 52%. Такі змінні як відчуття контролю над своїм життям, довіра до людей, зайнятість, найвищий отриманий рівень освіти, сімейний стан, вік – все ще не є статично значущими.

Таблиця №13

Результати моделі множинної лінійної регресії

Coefficients^a					
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2,718	0,245		11,102	0,000
Satisfaction with your life	0,068	0,018	0,245	3,759	0,000
How much freedom of choice and control	0,014	0,016	0,052	0,876	0,382
State of health (subjective)	-0,152	0,049	-0,185	-3,070	0,002
Satisfaction with financial situation of household	0,039	0,017	0,140	2,308	0,022
Trust in people	0,023	0,068	0,019	0,338	0,735
Age	-0,007	0,006	-0,064	-1,049	0,295
Married	0,067	0,069	0,060	0,973	0,331
unemployed	0,229	0,120	0,105	1,908	0,057
Higher Education	0,035	0,064	0,030	0,545	0,586
female	-0,024	0,062	-0,022	-0,393	0,695

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2006р.)

Таблиця №14

Результати моделі множинної лінійної регресії

Coefficients^a					
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2,586	0,239		10,842	0,000
Satisfaction with your life	0,109	0,016	0,349	6,633	0,000
How much freedom of choice and control	0,021	0,015	0,064	1,407	0,160
State of health (subjective)	-0,174	0,042	-0,183	-4,148	0,000
Satisfaction with financial situation of household	0,013	0,014	0,045	0,906	0,366
Trust in people	0,037	0,065	0,023	0,568	0,571
Age	-0,007	0,007	-0,047	-1,021	0,308
Married	0,155	0,063	0,111	2,443	0,015
unemployed	-0,021	0,103	-0,009	-0,208	0,835
Higher education	-0,010	0,060	-0,007	-0,172	0,863
female	0,012	0,058	0,009	0,208	0,835

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2020р.)

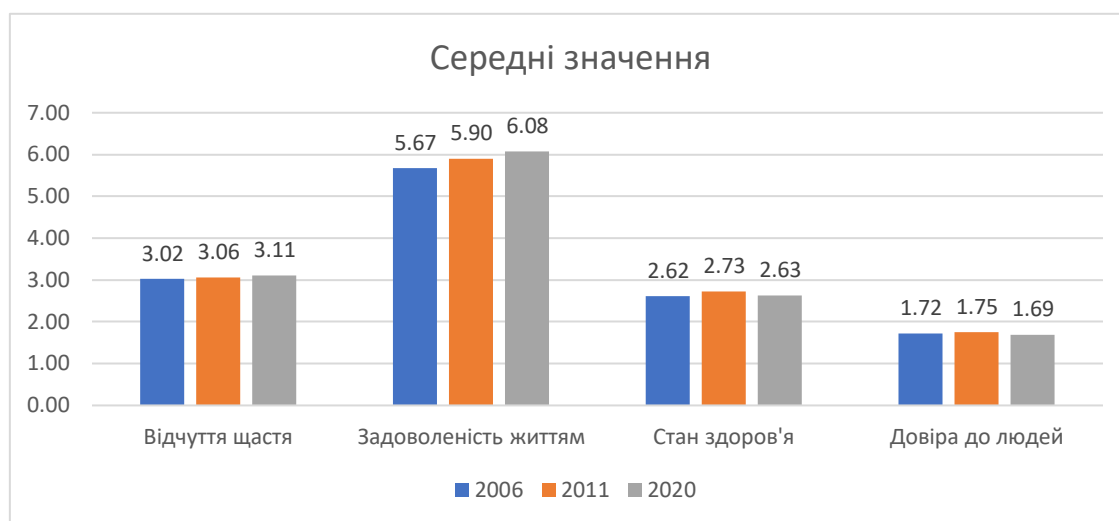
Натомість, як вже зазначалось раніше, важливими залишаються рівень задоволеності життям та стан здоров'я (змінна статті з оновленої моделі дослідження 2020 року не зберігає своєї значущості). При цьому спостерігається збільшення впливу задоволеності життям з 2006 по 2011 рік (0,245 та 0,349 пунктів відповідно) та зменшення рівня впливу цієї характеристики з 2011 по 2020 рік (0,349 та 0,210 пункти відповідно). Однак значення стандартизованого коефіцієнту все одно залишається достатньо великим, що дозволяє говорити про найбільш позитивний вплив задоволеності життя на рівень щастя. Тобто чим більше людина задоволена своїм життям, тим вищий рівень її щастя і навпаки чим менше задоволена, тим менш щасливіша. Водночас негативний вплив стану здоров'я збільшується протягом всіх років дослідження: - 0,185 пунктів у 2006 році; - 0,188 пункти у 2011 році та -0,243 пункт у 2020 році. Тобто чим гірший в людини стан здоров'я, тим менш щасливою вона себе відчуває і сила цієї залежності з часом лише збільшується.

Отже коефіцієнт змінної задоволеність життям стабільно залишається значущими протягом всіх років дослідження, а значущість змінної стану здоров'я з роками лише посилилась. Тому можемо зробити висновок, що здоров'я та задоволеність життям у всі роки були основними предикторами відчуття щастя. Відповідно основні фактори, що впливають на відчуття щастя з роками не змінились. Гіпотеза №4 не підтвердилась.

Окрім цього отримані дані частково дозволяють підтвердити гіпотезу №5. Адже за результатами нашого аналізу, факторами, що впливають на рівень щастя української молоді протягом вже 14 років є такі чинники як здоров'я, та задоволеність життям. Вони зберігають свою значущість на високому рівні, на відмінну від інших показників (ступінь довіри до людей, відчуття контролю над своїм життям, задоволеність доходом). Відповідно можемо стверджувати, що основними складовими щастя української молоді є

здоров'я та задоволеність життям. Це може бути пов'язано з тим, що як здоров'я, так і задоволеність життям є важливими аспектами для досягнення як матеріалістичних, так і пост матеріалістичних цінностей. Вищий рівень здоров'я може сприяти більшій задоволеності життям, а задоволеність життям, у свою чергу, може впливати на самооцінку щастя. Отже цінності нашого суспільства у контексті складових щастя не можна визначити однозначно. Адже задоволеність життям можна вважати індикатором пост матеріалістичних цінностей, а стан здоров'я матеріалістичних [35]. Оскільки основою теорії Інглегарта є ієрархія потреб Маслоу, то матеріальні цінності можна трактувати, як фізіологічні, а пост матеріальні як нефізіологічні. Також показовим є те, що змінна задоволеність матеріальним доходом не є значущою в жодному етапі дослідження. Тобто українська молодь піклується не лише про економічний добробут, а й дбає про підвищення якості свого життя, бо задоволення від нього, як ми вже довели, є важливими для них. Водночас змінна відчуття контролю над своїм життям, що теж може трактуватись як індикатор пост матеріалістичних цінностей не є значущою. Тому говорити про суспільство з цілком пост матеріалістичними цінностями ми теж не можемо.

Якщо звернутись до теорії Інглегарта, то на думку вченого, «суспільства, які наголошують на цінностях виживання, мають відносно низькі рівні суб'єктивного благополуччя та повідомляють про відносно погане здоров'я, низьку міжособистісну довіру...» [53]. Ці змінні використовувались в нашому аналізі, тому для перевірки цієї теорії та для кращої перевірки гіпотез, аби зрозуміти які все ж цінності переважають можемо застосувати методи описової статистики, щоб дослідити середні значення змінних і дізнатись чи є вони низькими чи ні.

Джерело: Аналіз здійснювався автором цієї роботи на основі бази даних (Світове дослідження цінностей 2006 - 2020р.)

Спостерігаємо, що значення змінної відчуття щастя є досить високим протягом всіх трьох років, оскільки максимальне значення цієї змінної - 4. Значення змінної задоволеність життям коливається в межах середнього (максимальне значення – 10), значення змінної стану здоров'я є трохи вище середнього, а отже не дуже високим (максимальне значення – 5) і значення змінної міжособистісної довіри є досить високим, оскільки максимальне значення цієї змінної - 2. Проте, варто відмітити, що рівень довіри зріс до 2011 року, а потім опустився нижче 2006 року. Так само як і стан здоров'я. Натомість рівень задоволеності життям і відчуття щастя зросли протягом років. Тому результати не зовсім підтверджують опис суспільства з цінностями виживання. Проте, і не підтверджують опис суспільства з цінностями самовираження, оскільки вони за теорію Інглегарта наголошують на людській автономії та виборі [53], а середнє значення змінної «відчуття контролю і свободи над своїм життям», що якраз репрезентує автономію є трохи вище середнього і становить 6,02 в 2006 році; 6,56 в 2011 році; 6,23 в 2020 році. Тому можемо сказати, що молодь України все ще перебуває на перехідному етапі від матеріалістичних, традиційних цінностей виживання до

секулярно-раціональних цінностей самовираження. Відповідно й основні складові щастя молоді будуються в цій перспективі.

Висновки з Розділу III.

За результатами аналізу даних більшість прогнозованих робочих гіпотез підтвердились.

Гіпотези 1.1., 1.2, 1.3 підтвердлись. Отже, основна гіпотеза №1 Рівень задоволеності життям і доходом та стан здоров'я впливають на рівень відчуття щастя – підтвердилась.

Гіпотези 2.1., 2.2 не підтвердились. Отже, основна гіпотеза №2 Ступінь міжособистісної довіри та відчуття контролю над своїм життям не впливають на рівень відчуття щастя – не підтвердилась.

Гіпотези 3.1., 3.3, 3.5 не підтвердлись. Водночас гіпотези 3.2., 3.4 підтвердлись. Отже, основна гіпотеза №3 Соціально-демографічні характеристики є значним фактором впливу на рівень щастя – частково підтвердилась.

Гіпотеза №4 не підтвердилась. Основні фактори, що впливають на рівень відчуття щастя не змінюються з часом.

Гіпотеза №5 частково підтвердилась. Серед основних факторів, що впливають на рівень відчуття щастя не переважають секулярно-раціональні цінності та цінності самовираження, але й не переважають секулярно-раціональні цінності та цінності самовираження

ВИСНОВКИ

Метою цієї дипломної роботи був аналіз самооцінки відчуття щастя та встановлення основних його складових у розумінні сучасної молоді в Україні. Для цього у першому розділі роботи було проведено теоретичний аналіз концепту щастя та проінтерпретовано поняття щастя і основних його складових. Також розглянуто вже наявні, як міжнародні, так і вітчизняні емпіричні дослідження у цій сфері, що досліджують як рівень щастя так і його складові. І виконано концептуалізацію дослідження на основі теорії Рональда Інглегарта.

Головним дослідницьким запитанням для дослідження стало “Якими є основні складові щастя української молоді?”. Тому у другому розділі було висунуто гіпотези стосовно предмету дослідження, які охоплюють тему самооцінки щастя та впливів на неї різноманітних змінних та соціально-демографічних характеристик. Також розглянуто методи збору та аналізу даних, які могли би дати відповідь на поставлене дослідницьке запитання на основі емпіричної бази Світового дослідження цінностей. В результаті було обрано такі методи аналізу даних як множинна лінійна регресія та однофакторний дисперсійний аналіз.

У Розділі 3 було викладено основні результати емпіричного дослідження та проведено апробацію гіпотез. Гіпотеза №1 підтвердилась. За результатами регресійного аналізу рівень задоволеності життям і доходом та стан здоров'я впливають на рівень відчуття щастя. Гіпотеза №2 не підтвердилась. Ступінь міжособистісної довіри та відчуття контролю над своїм життям за результатами регресійного аналізу впливають на рівень відчуття щастя. Гіпотеза №3 часткова підтвердилась. За результатами факторного аналізу такі соціально-демографічні характеристики, як стать та зайнятість є значними факторами впливу на рівень щастя. Однак інші соціально-демографічні характеристики, зокрема вік, сімейний стан та рівень освіти не впливають на рівень відчуття щастя респондентів. Гіпотеза №4 не підтвердилась. За результатами сконструйованої моделі регресійного аналізу

основні фактори, що впливають на рівень відчуття щастя не змінюються з роками.

Основними факторами протягом всіх хвиль дослідження залишаються стан здоров'я та задоволеність життям. Відповідно гіпотеза №5 частково підтвердилась. Оскільки задоволеність життям можна вважати індикатором пост матеріалістичних цінностей, а стан здоров'я матеріалістичних. Тому можемо сказати, що молодь України все ще перебуває на перехідному етапі від матеріалістичних, традиційних цінностей виживання до секулярно-раціональних цінностей самовираження. Відповідно й основні складові щастя молоді будуються в цій перспективі. За результатами дослідження можемо стверджувати, що основними складовими щастя української молоді є здоров'я та задоволеність життям.

Використані джерела

1. Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E. & Puranen B. (2022): World Values Survey Wave 7 (2017-2022) Cross-National Data-Set. Version: 4.0.0. World Values Survey Association. DOI: doi.org/10.14281/18241.18
2. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: All Rounds - Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. Dataset Version 3.0.0. doi:10.14281/18241.17

Використана література

3. Аристотель. Сочинения в 4 томах. Мысль, 1983
4. Білодід, Іван. Словник української мови: в 11 томах. Інститут мовознавства, 1970-1980. <http://sum.in.ua>
5. Бончук, Наталія. Суб'єктивне розуміння щастя сучасною молоддю та підлітками. Молодий вчений №5, 2016.
6. Борманс, Лео. Большая книга о счастье. ЭКСМО, 2015. http://loveread.ec/view_global.php?id=45070
7. Боэций. Утешение Философией и другие трактаты. Наука, 1990.
8. Б'янка, Ольга. Феномен щастя у позитивній психології: аналіз та проблемні аспекти застосування концепції. 1999.
9. Воробьев е. М. Экономика счастья как новая экономическая парадигма. е. М. Воробьев, т. И. Демченко. Вісник Харківського Національного університету імені в. Н. Каразіна по 1086, 2013
10. Гельвеций, Клод Адриан. Сочинения в двух томах. Том 1. Мысль, 1973.
11. Грицанов, Александр. Новейший философский словарь: 3-е издание. Книжный дом, 2003.
12. Грушецький, Антон. Прес-реліз: Самооцінка щастя населенням України: результати телефонного опитування, проведеного 7-13 вересня 2022 року, www.kiis.com.ua/?Lang=ukr&cat=reports&id=1145&page=1.

13. Діденко К. Осмислення концепту "щастя" через призму соціологічних надбань Катерина Діденко "Humanities & social sciences 2011", 2011 <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/19433/1/110-Didenko-314-315.pdf>.
14. Зиммель, Георг. Избранное. Том 2. Созерцание жизни. Юрист, 1996.
15. Український центр європейської політики, Світове дослідження цінностей. Київ, 2020 <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c14028cc-7198-422f-a584-f57625a118de/content>
16. Київський Міжнародний Інститут Соціології, Звіт моніторинг відчуття щастя в Україні, www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=84
17. Королева, Марія. Счастье как социокультурный феномен (социологический анализ) Автореф. (Дис. На соискание наук. Степени канд. Техн. Наук) Российский государственный гуманитарный университет, Москва, 2013.
18. Лактіонова, Галина. "Щастя і сучасна освіта: інформація до роздумів." Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи., 2014.
19. Ламетри, Жюльєн Офре. Сочинения. Мысль, 1983.
20. Л. В. Карцева. Счастье как социологическая категория.
21. Луман Н. Социальные системы. Очерк общей теории. СПб.: Наука, 2007.
22. Лэйард, Ричард. Счастье: Уроки Новой Науки. Институт Гайдара, 2012.
23. Маркс, Карл. Сочинения. Издательство политической литературы, 1963.
24. Паніотто В. І. Качество социологической информации (методы, оценки и процедуры обеспечения). Київ: Наукова думка, 1986.
25. С. Ю. Аксьонов, Б. О. Крімер, І. О. Курило та ін. Населення України: імперативи демографічного старіння. Київ: АДЕФ-Україна, 2014.
26. Соціологічна Група Рейтинг, Рейтинг Радості: 2014. ratinggroup.ua/research/ukraine/rejting_radosti_2014.html. Accessed 14 May 2021.
27. Тофтул, Михайло. Сучасний словник з етики. Жду ім. І. Франка, 2014.

- 28.Трусевич, Оксана. Мартін Селігман: Теорія Оптимізму Та Теорія Щастя, 2023,
sci.ldubgd.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11658/1/2023%20Стаття%20психол.pdf.
- 29.Тузяк, Назарій. Чого бракує українцям, щоб стати щасливими. 2015.
https://zaxid.net/statti_tag50974/
- 30.Фейербах, Людвиг. Стремление к счастью. Издательство АСТ, 2020
- 31.Шинкарук, В. І., editor. Філософський Енциклопедичний Словник. Абрис, 2002.
- 32.Эшонкулова. Социально-философский анализ феномена счастья.
- 33.Argyle, Michael. The Psychology of Happiness. Routledge, 2009.
- 34.Augustine. Augustine of Hippo: Selected Writings. HarperSanFrancisco, 2006.
- 35.Diener, Ed, and Robert Biswas-Diener. Happiness: Unlocking the Mysteries of Psychological Wealth. Blackwell, 2011.
- 36.Diener E. Subjective well-being. Psychological Bulletin. 1984. No 95. P. 542–575.
- 37.Durkheim, Emile. The Division of Labor in Society. Free Press, 2014.
- 38.Delhey, Jan. “From Materialist to Post-Materialist Happiness? National Affluence and Determinants of Life Satisfaction in Cross-National Perspective.” Social Indicators Research, vol. 97, no. 1, 2009, pp. 65–84,
<https://doi.org/10.1007/s11205-009-9558-y>.
- 39.Inglehart R. Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies. Princeton University Press, 1997. 440 p.
- 40.Inglehart R. The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics. Princeton University Press, 1977. 482 p.
- 41.Gallup, Inc. “How Does the Gallup-Sharecare Well-Being Index Work?” Gallup.Com, 5 Jan. 2020, www.gallup.com/175196/gallup-healthways-index-methodology.aspx.
- 42.The World Happiness Report, 31 Mar. 2021, worldhappiness.report.

43. Kant, Immanuel, et al. *The Critique of Pure Reason*. Cambridge University Press, 2009.
44. Karhina, N. V. “Hedonistic and Eudemonistic Understanding of Psychological Well-Being: Benefits and Weaknesses.” *Theory and Practice of Modern Psychology*, vol. 4, no. 1, 2019, pp. 27–31.
45. Matsumoto, David. *Cambridge Dictionary of Psychology*. Cambridge University Press, 2009.
46. New Economics Foundation. “The Happy Planet Index 2.0.” New Economics Foundation, 27 Jan. 2020. neweconomics.org/2009/06/happy-planet-index-2-0.
47. P., Seligman Martin E. *Authentic Happiness Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. Nicholas Brealey Publishing, 2017.
48. Ryff C. D. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989. Vol. 57. P. 1069–1081.
49. Spencer, Herbert, et al. *Man Versus the State: With Six Essays on Government, Society, and Freedom*. Liberty Fund Inc., 2012.
50. The Economist. “The Lottery of Life.” *The Economist*, 23 Jan. 2013, www.economist.com/news/2012/11/21/the-lottery-of-life.
51. Thomas, Aquinas Saint. *Summa Theologica*. Christian Classics, 1981.
52. Veenhoven R. *Questions on Happiness: Classical Topics, Modern Answers, Blind Spots. Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective*. Oxford, England: Pergamon Press, 1991.
53. World Values Survey Association. *WVS Database*, www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp.